

IN ANTIDOTARIUM

Ioannis Mesuæ Annotationes quædam.

*

ANTIDOTARIUM est vocatum, Gal. in in-
quod contineat descriptiones antido-
torum, hoc est, medicamentorum, quæ Antido.
non foris admota corpori, sed in corpus
recepta, affectibus medentur. Anti-
dotus autem hæc, vel hoc antidotum

10 Græcis dicitur contra affectus datum, unde Gal. lib. de hac
materia scriptum, $\pi\epsilon\gamma\iota\ \alpha\upsilon\tau\iota\delta\omicron\tau\omega\upsilon$, id est, de antidotis voca-
uit: nostrates verò libros hac de re scriptos, Antidotarium
in scripterunt, etiam si non sola antidota, quæ omnino su-
muntur, sed etiã admouenda, olea, vnguenta, cerata, empla-
stra, ex aquo continerent. Quæ duo causarum salubrium mate-
rias præcipuè cõprehendunt, quanquã educẽda & faciẽda
ip[s]arum reliqua duo genera magni etiam momenti sunt
20 in multis morbis. De sumendis igitur tantum & admouen-
dis Mesu. scribit, & illa tanquam præstantiora, plura, vsu
frequentiora, & ferè priora præponit: quibus etiam educenti-
dorum ratio quædam complicatur. Hæc propter oppositas
rationes postponit: in ipsorum tamen vtrisque quorundam
ordinem cur mutarim, paucis accipe. Inter sumenda statui
prima omnium condita, quod hac parte sua plurima sint
alimenta, non omnino medicamenta. Vt igitur à re nobis
familiari magis incipiat oratio, hæc in prima acie locavi.
30 Post hæc autem iulepos & syrupos natura propè tota, viri-
bus, consistentia, parandi modo conditis proximos (nisi si
qui in his sint medicamentosi magis & compositi) vt omit-
tam syrupo suo condita seruari. Sunt item syrupi succorum

& aliorum quorundam velut conditura, ad saporis gra-
 tiam, & custodia diurnitatem. Quoniam vero in Syru-
 pis plerique sunt thoracici & pulmonici, praesertim quos
 descripsimus postremos: ob id eclegmata viribus his affi-
 nia propè omnia subiunximus sectione tertia. Sectione au-
 tem quarta descripsi decocta atque infusa his consistentia
 proxima, & quibusdam Syrupis aluum soluentibus facul-
 tate affinia: ut alicunde inciperet antidotorum propriè ap-
 pellatorum tractatio. Quanquam & infusiones & deco-
 ctiones Syrupis sint necessariae, sed alia multò quàm quae his
 Mes. decoctis & infusis, vel purgatorijs, vel saltem eccopro-
 ticis, & sterco deijcientibus describuntur. Sectione quinta
 antidota cõclusi, tum quae electaria vulgus vocat, tum alia:
 sed in his priora, quae sapore sunt iucundo: post haec amara,
 & hiera, & alia purgatoria. Sectione sexta descripsi ca-
 tapotia purgatorijs his proxima viribus, neque iucunda,
 & consistentia non multò duriora. Septima sectione tro-
 chiscos multò his duriores ac sicciores. Octava autem pulue-
 res quosdam omnium siccissimos. In admouendis praeterea
 ordinem mutandum censui, ac olea, ceterorum materiam,
 omniumq; liquidissima, & ferè simplicissima, usu fre-
 quentissima, usu prima, non postrema scripsi cum Mes. sed
 reliquis praeposui sectione nona. Decima vero, his consisten-
 tia & viribus propinqua unguenta, adeò ut saepe olea vo-
 centur. Undecima autem sectione cerata ex praecedenti-
 bus, & cera constantia, ac magna ex parte emplastrorum
 materiam. Postrema descripsimus emplastra, tanquam
 maximè composita & durissima. Habes rationem ordinis
 in hoc Antido. a nobis parum mutati, non modo in sectio-
 num ordine, sed in plerisque etiam sectionum singularum
 compositis, ut lectio te docebit: qua autem ratione id fece-
 rim, facile tu ipse coniectabis, ut cur ex sine Syruporum con-
 dita

dita quaedam incondita retulerimus: in Syrupis, cur calidos, thoracicos, iunximus: in eclegmatis, cur viribus finitima: & in ceteris similiter. Ea tamen cautione praedicta mutavi, ut nullam omnino Mes. compositionem omiserim, aut truncauerim: sed omnes integras, Verbis tamen non paulo purioribus descripserim, licet interdum coactus Barbaras quasdam voces retinui. Ipsas item libri totius particulas breuiiores, quam ut libri nomen mererentur, sectiones appellauimus, Hippoc. in epidemijs, & Aristotelis in problematis $\tau\upsilon\eta\upsilon\alpha\sigma\alpha$, hoc est (ut $\Gamma\alpha\lambda\alpha$ in Arist. vertit) sectiones, imitati. An vero probem omnes scriptas hoc lib. compositiones, siue a Mes. inuentas, siue ex alijs corrogatas, dicere malo cum Gal. illas me ut antiquas, & multorum experientia probatas, recipere, & Galen. consilio satius esse multo usu expertas, & confirmatas compositiones sequi, quam nouas effingere: cum praesertim methodo summa si quis altius expendat, plurimas Arabum compositiones conscriptas iudicaturus sit: quas vero paucas damnare conaberis. Si pauca quaedam Arabibus certissima receperis, in illorum sententiam omnino abibis, nullamq; improbandam iudicabis. Quamquam enim harum multae usu exciderint, vitiosae ob id existimandae non sunt, aut Hippo. suum Libr. 2. rat. vic. acut. pemplium & elleborum nigrum vitio verteris, medicamenta illi etiam in morbo acuto ad corpus purgandum consuetissima quae ob violentam actionem hodie attingit nemo. Et quod purgatoria medicamenta, antidota, emplastra, unguenta, trochisci, malagmata, acopa, myracopa, & id genus alia, Dioscor. Galen. alijsq; celebribus medicis magno in pretio habita, nunc omnino usurpari desierunt. Ut rerum 30 quae verborum, conditio quaedam similis & vicissitudo sit. Quomodo enim de verbis cecinit ille, sic nos de remedijs pronuntiare possumus, quod scilicet,

sed minora in carne lignosa & dulci continentem. Horum granorum quodque grana hordei quatuor pendit: octo autem lentis, etiam κεράτιον Græcis, Mesuæ κεράτ quod in eo ponderum aliorum more per apocopem scriptum est, Latinis siliqua dicitur. Κιστ autem pro ξιστ corruptum ab interprete puto, quod, etiam apocope pronuntiatur Vocis Græcæ: ξιστ enim Græcis dicitur, Latina voce sextarius: in hanc detorta, ut λιτρα ex libra iisdem detorta est. δρυχία verò integrum est. Sextarius autem Italicus ut

- 10 Galeno, sic Mesuæ usurpari videtur, qui duas cotylas seu heminas, seu libras mensurabiles, id est, uncias vigintiquatuor implet. Sed variū pondus efficit, ob rerū metiendarum naturā: vini enim sextarius capit unc. mensurales vigintiquatuor. Pendit autem librā & bessē, seu unc. viginti mellis: sextarius duas lib. et semissem: olei sextarius uncias octodecim pendit. Vnius drachmæ partes duæ scilicet ex tribus, sunt scriptula duo: partes verò tres, scilicet ex quatuor sunt scriptula duo, & grana quinque, seu grana quadraginta quinque, quæ sunt partes tres granorum sexaginta,
- 20 quot sunt in drach. Quantū autem pondus drachmæ tribuat, et quot drac. uncia impertiat, & quot uncias libræ, nō perinde compertum est. Drachmam autem ipsi pondus minus aureo apertū est ex locis nō paucis in simpl. & in Antid. Vbi elect. psyllæ dat à drac. tribus ad aureos tres. Elect. Hamech à drach. duabus ad aureos duos: et in catapotys sæpe à drac. vna ad aureum vnum, hoc est sesquidrachmā ut quibusdam videtur: ut alijs pondus granis quinque, aut sex, drachma grauius, quale est nostri aurei solaris. Idem pondus etiā solidus, & cum Actuario ξάριον dicitur. Aureum autem
- 30 scribit Mesues in hiera Archigenis à Paulo descripta: Vbi tamen Paulus semper habet drachmā: id quod in alijs ex Paulo sumptis obseruare licet. Quid quod Serapioni in

probanda theriaca, aureus est pondus duorum lupinorum,
 & Auicennas in curando ascite dat catapotiorum quo-
 rundam aureum vnum debili: drachmam vnam forti?
 Alijs aureus in compositionibus purgatorijs est pars septi-
 ma vncia: in alijs est sesquidrachma. Vncia autem dra-
 chmas octo cum Græcis non videtur tribuere: Nam in hie-
 ra Ruffi scribit drachm. octo, vbi scribere potuit vnciam
 vnam, si illi drach. octo tribueret. In apo^zemate adianti
 albi sectione quarta fumaria vnciam vnam: mox addit,
 lupuli, violarum siccarum, ana drach. octo: cum scribere po- 10
 tuisset, vt alibi semel fecit, tantundem: vel omnibus simul
 connumeratis subscribere ana, id est, equaliter particulam
 Galeno frequentem. In elect. Hamech, sennæ & aliorum
 vnciam vnam, polypodij drach. sexdecim: cum scribere po-
 tuisset vncias duas. In tryphera verò Persica myrob. flaua-
 rum vnc. vnam & dimidiam: cepul. Ind. ana vnciam
 vnam: belleric. emblic. ana drachmas quatuor: hîc pro vnc.
 dimidia videtur accepisse, vt proportione quadam pondus
 diminuatur. Neque vnciam drachmarum nouem Mesuæ esse 10
 potes conuincere: cum in hiera sua scribat drachmas no-
 uem, vbi dicere potuit vnciam vnam, si vncia drach. no-
 uem tribueret. Mallem tamen cum alia Galeni pondera
 & mensuras sequatur, etiam cum Galeno vncia huius
 drachmas octo tribuere: non autem nouem cum imperitis
 quibusdam pharmacopœis, nulla eius autoritate, nec ratio-
 ne probantibus. Pondera autem drachma minora vitauit:
 scriptulo tamen vsus in Antidoto ex cocco baphica, &
 Antidoto aromatico Gabrielis: aliâs drachmæ vnius par-
 tes duas, tres, quatuor, quinque, sex, dicere maluit, vt an-
 tē diximus.